

A Kulturális Bizottság előtt a Magyar Rádió zenei együtteseinek ügye

Gulyás Dénes: „Ahol az ország vezetőinek a kultúrával kapcsolatban az első gondolatuk a költséghatékonyság, ott nagyon nagy baj van.”

Teljes volt az egyetértés a Kulturális Bizottság ülésén a közelmúltban a kormánypárti és ellenzéki képviselők között abban, hogy megoldást kell találni a Magyar Rádió (MR) zenei együtteseinek megmentésére.

Az ülésen meghallgatták az MR vezetőit is. Gulyás Dénes operaénekesssel, a Fidesz országgyűlési képviselőjével a kultúra szándékos elsorvasztásáról és a közszolgálati médium együtteseit érintő lehetséges megoldásokról beszélgettünk.

– A Kulturális Bizottság legutóbbi ülésén ön határozottan fellepett azért, hogy megállítsa a Magyar Rádió zenei együtteseinek ellehetetlenítését. Milyen indulatok vezérelték?

– Alapvetően felháborít az, hogy van egy európai ország, amelynek a fővárosában nyolc vagy kilenc zenekar működik, és az anyagi problémák megoldására az illetékesek reflex-szerűen azt az utat választják, hogy ezeket tönkreteszik. Nem értem, miért nem akarják a fölépített kulturális értéket megőrizni. A Magyar Rádió Szimfonikus zenekara olyan együttes, amely minden olyan mű megszólaltatására, ami a zeneirodalomban nagy kórusra és zenekarra íródott, alkalmas, mégpedig világszínvonalon. Ezekon túl pedig természetesen a kamaraművek előadásában is számtalanszor jeleskedtek már, mégpedig ugyanazon a színvonalon, mint ahogyan azt tették a nagy apparátust igénylő darabok esetében is. Ezt nem kell mondanom, csupán meg kell nézni azokat a díjakat, lemezfelvételeket, amelyek a hátuk mögött vannak; most pedig elkezdik őket leépíteni azért, mert nincs pénz. Ugyan kérem, miért nincs pénz? Háború volt ebben az országban negyven évig, vagy ötven évig? Mi az, hogy nincs pénz? Hát dehogyan nincs pénz! Mondok én azonnal olyan, a kormány által létrehozott alapítványokat, amelyekre csak minisztériumok és kormányhivatalok pályázhatnak, és van benne 17,5 milliárd – köztük 3 milliárd „elektronikai szabályzás és tudástranszfer” címszóval. Erre van 3 milliárd. Páncélozott autókra van 1,5 milliárd. Miről beszélünk akkor? És ha megszorítás kell, miért az az első, zsigeri reflex, hogy valamilyen szellemi terméket, kulturális értéket elpusztítunk? Ez elfogadhatatlan.

– Ön szerint miért van ez?

– Elsősorban azért, mert a Magyar Rádió elnökének – azok alapján a megnyilatkozásai alapján legalábbis, amelyeket nemrég a Kulturális Bizottság előtti meghallgatáson tapasztaltam – halvány fogalma sincs arról, hogy mi az, amit sorvadásra ítélt. Amikor felvettem, hogy vissza kéne állítani az eredeti állapotot, visszaduzzasztani a kórust, mert ez olyan együttes, amelyiknek alkalmasnak kell lennie arra a világszínvonalú munkára, amit eddig végzett, Such György azt mondta: amikor majd olyan darabot játszanak, amelyikhez több ember kell, hívnak amatőröket kiegészíteni. Ilyet ki nem ejthet a száján egy hozzáértő ember. Mondhatta volna azt, hogy meg fogja kérdezni a szakembereket, hogy ilyenkor mit lehet tenni, de ilyet kimondani? Olyan emberek ülnek a döntéshozó székekben, akik nincsenek benne a komolyzenei vérkeringésben, nem hinném, hogy rendszeresen

koncertre járnának. Honnan veszi a bátorságot Such György, hogy ilyen értékeket tönkretessen, azért mert ő ezt a műfajt nem szereti? Én azt gondolom, hogy a közszolgálati rádió elnökének nem az a dolga, hogy a saját ízlésére formálja a médiumot, hanem az, hogy a köz ízlésének megfelelően alakítsa. Ebben benne van a rádiózenekar és a kórus, ahogy benne van a komolyzene, a színházi közvetítés, a határon túli magyarokkal való foglalkozás, a családi műsorok, a színházi közvetítés, a sportműsorok, a könnyűzene, a gazdaság, a szórakoztatás, benne van minden. Számmomra érthetetlen ez a rombolás, nem talállok benne logikát.

– Mi minden történt a Kulturális Bizottság említett ülésén?

– A bizottság kormánypárti tagjai is azt mondták, lehetetlen, hogy a Magyar Rádió művészegyütteseit ne lehessen megmenteni. Vitányi Iván, a parlament doyenje volt, aki először foglalt állást az ügyben. Elmondta, még emlékszik azokra a koncertekre, amikor Ferencsik vezényelte a zenekart – ő ugyanis járt koncertekre. Abban, hogy meg kell menteni az együttest a széteséstől, mindenki egyetértett, csak az volt a kérdés, hogy hogyan. Nekem volt erre egy megoldási javaslatom. Szerintem ki kell venni az együtteseket a rádió karmai közül, és külön költségvetési tételként be kell állítani 1,5 milliárd forinttal, meghagyva a zenekar azon kötelezettségeit, amelyek eddig is megvoltak, például a kortárs zenei felvételek elkészítését. Az nem lehet, hogy a mindenkori rádióelnök hozzáértésének – hozzá nem értésének –, zenei ízlésének függvénye legyen egy ilyen kulturális érték. Mindenki azt képzelem, hogy a kultúrá-

ba csak úgy bele lehet kontárkodni. Ez egészen olyan, mint hogyha én valami csoda folytán oda kerülnék, hogy dönthetnék arról, jó-e az Amerikai úti idegsebészet, vagy sem; és azt mondanám, hogy itt túl sok a vér, ez biztosan nem jó. Mért gondolják azt, hogy a művészethez mindenki ért?

– *Mit szóltak az ajánlatához a Kulturális Bizottság tagjai?*

– Azt mondták, hogy ez hosszú távú megoldásnak jó lehet, de erre most ugye nincs pénz. Erre én mindjárt meghatároztam azt a másfél milliárdot, amelyet erre lehetne fordítani az első évben: nem kell 1,5 milliárdért A8-as páncélozott Audikat

venni a kormánynak darabja 60-70 millió forintért. Erre csak mosolygott mindenki, ahelyett, hogy azzal érveltek volna, hogy ez uniós elvárás, vagy mondhattak volna bármit. De csak mosolyogtak, nem szóltak semmit, miközben ott ült egy elnök, akinek fogalma sincs arról, hogy mi az a komolyzene... Nem akarom bántani, de

... sine nomine...

Pártatlan tanúságtevők a múltból

A közelmúltban jelent meg Bieliczkyné Buzás Éva munkája, Lehel György karmester emlékezete címmel. A szerző – 1974 és 2007 között a MR munkatársa – hivatásának tekintette a Rádió és a magyar zeneszerzők kapcsolatának feltárását. E célt szolgálta Rádiófónia című sorozata, s hasonló meg gondolásból adta ki gazdag dokumentumanyagának közérdekű kincseiből a 112 számozott oldalt tartalmazó könyvecskét. A jövő kutatóinak munkáját megkönnyítő táblázatokon kívül, az összeállításban szereplő valamennyi beszélgetés tanulságos; két beszélgetés a karmesterrel (1981-ben és 1988-ban), valamint hat zeneszerzővel, Lehel György halála után (1989 is 1992 között). Ez utóbbiak megjelentek már a Magyar Zene egy-egy számában – ám hatásuk így erőteljesebben érvényesül. Napjainkban, amikor a kulturális értékek iránt felelősséget érzők gyakran éreznek készletet, hogy nyílt leveleket írjanak (néha címzettnek, máskor kiáltványként vagy felhívásként), érdemes figyelmesen elolvasni azokat az indulatmentes mondatokat, amelyek akkor szinte természetesnek tűntek. Most, „vészhelyzetben”: súlyuk van. Annakidején alig volt jelentősebb funkciójuk, mint egy mellék témának – vagy egy átvezető résznek.

Néhány idézet a könyvből:

„A Rádió elsősorú feladata a születő zenének a felvétele és továbbjuttatása. A Rádiózenekar szinte erre a feladatra szerveződött. Ez anyagi okokból is természetesnek tűnt, hiszen a többi koncertzenekarnak sokkal bonyolultabb gazdasági körülmények között kell a műsorukat összeállítani.” (Mihály András, 1992)

„A Rádió az egyetlen fórum, amelyik a kortárs magyar zenével törődik. Amit a többi zenei intézmény csinál hangversenyrendezés ügyében, az csak a statisztikájukat javítja. A kortárs zenét gettószerűen elkülönítik a zenetörténet folyamatától. És ezzel a módszerrel szinte elidegenítik a közönséget a saját kora zenéjétől.” (Sárai Tibor, 1989)

„Én ismerem a Rádiót belülről. Mindenesetre két dolog elengedhetetlen. Kell egy olyan vezetőség, amelynek fontos a magyar zene ügye. És kell egy olyan megszállott karmester, akinek az új magyar zene ügye a szívében fekszik.”

„A Rádiózenekarnál jobb a helyzet, Először is a zenekaraink közül a legjobban olvasnak. Hozzá vannak szokva. Kísérőzenéken és másokon jól begyakorolták. Azért lehetséges, hogy

a Rádiózenekar első olvasása olyan, mint a többi nagyzenekarrunk harmadik próbája. Ezt is Lehel György nevelte beléjük. És ő nevelte a zenekarba azt a tisztességet is, hogy sosem fíntorog, hogyha új zenét játszik. A Rádiózenekarban ezt sohasem éreztem.” (Szöllősy András, 1989)

„...Ők mindent tudnak! Az égvilágon mindenre képesek. Én olyat nem tudok írni, amit ők ne tudnának lejátszani. Vagy akkor már olyan csúnya lenne, amit nem lenne érdemes meg sem komponálni. Szinte minden magyar szimfonikus művet a Rádiózenekar mutatott be.” (Hidas Frigyes, 1990)

„A Rádiókórus remekelt ... és a Rádiózenekar is rendkívüli módon segítette az előadást. Olyan értéssel interpretálták, úgy játszottak, mintha egy ismert kompozícióval álltak volna szemben. Ilyen értelemben a Rádiózenekarral könnyű volt együtt dolgozni. Kiemelkedőek a mai művek előadásában. Kiváló olvasási készséggel rendelkeznek. Ezen túl, rögtön megérik, ha a műben van valami, ami a szokástól eltérő.”

(Soproni József, 1990)

„Életem nagy élménye volt a Rádiózenekarral együtt dolgozni. Olyan profi zenekarral kerültem kapcsolatba, amelyiknek már gyakorlata volt a modern magyar művek előadásában. Egy hosszú tanulmányút első állomásának tekinthető ez a közös munka. Mert az, hogy a zeneszerző odaállhasson a zenekar elé – a karmester és a szólista mellett – az olyan magatartást kíván, amit meg kell tanulni. Nemcsak az derül ki, hogy meghallom-e ha valaminek másképpen kellene szólni, hanem azt is, hogyan tudok instrukciót adni, ha hangszínbeli, dinamikai vagy egyéb korrekciót szeretnék kérni, hogy azt az előadók jószívvvel teljesítsék és az egész művet pártolón adják elő.” (Láng István, 1990)

Hasonló idézetgyűjteményhez kínál nyersanyagot a beszélgetés „a Rádió és a mecenatúra” témakörben is. De maradjunk a zenekarnál, melyről egykori karmestere így nyilatkozott: „az ország egyik legjobb zenekara. Európai és világviszonylatban is. Különösen azért, mert az új magyar zenét ennyire támogatja. Abban biztos, hogy az első. De más stílusú művek előadásában is jó.” (1981)

Ugyanabban a beszélgetésben mondta azt is, amiért manapság irigyelhetjük: „nekem nincs közérzetem, mert arról akkor szoktak beszélni, ha rossz.”

No comment...

mégiscsak felháborító, hogy velem, aki a Zeneakadémián végeztem, és idestova harminchat éve a pályán vagyok, a rádió kuratóriumának alelnöke elkezd azon vitatkozni, hogy milyen a Petőfi Rádió a zene. Hát miből diplomázott ő? Az a zene, ami most a Petőfin megy, egy nívósabb fajtája ugyanannak, ami az összes többi, kereskedelmi rádió éjjel-nappal megy. Ugyanakkor a Petőfi Rádióból eltűntek a sportműsorok, a családi műsorok, a határon túli magyarok nemzeti identitását ápoló műsorok; és most leépítik a rádiózenekart és -énekkart is. Hát mi folyik itt?

– *Ha mindenki csak mosolygott a javaslatán, akkor mégis milyenek a kilátások?*

– Én beadtam egy törvénymódosítási javaslatot, és első lépésben azt szeretném elérni, hogy ne fogyjon a pénz, hogy inflációkövető legyen, amit jövőre kapnak, és ha már a kormánypárti képviselők is azon vannak, hogy ne sorvadjanak tovább az MR művészeti együttesei, akkor ezután be kell adni egy közös, bizottsági indítványt arra vonatkozóan, hogy a következő évi költségvetésbe foglalják bele az együttesek fenntartását. Bízom benne, hogy az az egyetértés, ami az elmúlt ülésen volt közöttünk abban, hogy meg kell állítani a zenekar és az énekkar szétzilálását, majd a szavazatokon is megmutatkozik, amikor eljön az ideje. Ezen kívül alapvető fontosságú még valami. Ha én felbontom Nagykovácsiban a

járdát és felszedek három darab negyven-szer negyvenes betonlapot, akkor kijön a közterület felügyelő, és kötelez arra, hogy visszaállítsam az eredeti állapotot. Ott három betonkockáról van szó, itt pedig hány emberről, hány életről, hány családról? Én tehát azt mondom, vissza kell állítani az eredeti állapotot itt is, mert nem veszhet el az az érték, amit ezek az együttesek felhalmoztak, ami itt a torokokban, a fejekben, a lelkekben, az ujjakban, a személyiségekben van. Az együttes a tőle megszokott színvonalon csak a teljes kontingenssel képes teljesíteni. Azt már nem is fűzöm hozzá, hogy a rombolókat pedig meg kell büntetni, mert ezeknek az embereknek nem számít az, amikor Hostias megszólal a Requiemben, ezek az emberek nem levitálnak, nekik semmit nem választ ki az agykérgük, ami mámorító a Schubert C-dúr kvintett második tételétől, ezeknek az embereknek semmit nem jelent a Dies Irae, vagy Brahms első szimfóniája; ezért aztán pusztítanak. Az alapvető probléma az, hogy egy olyan országban, ahol a vezetőknek a kultúrával kapcsolatban, a színházzal, egy zenekarral, egy operaházi produkcióval, egy működő intézménnyel kapcsolatban az első gondolatuk a költséghatékonyság, ott nagyon nagy baj van. Természetesen elvárható minden intézménytől, hogy ne pazaroljon, de az Operaház nem azért van, hogy költséghatékony legyen, hanem hogy azt a varázslatot tudja az emberek százainak,

ezreinek, százezreinek közvetíteni, amitől ők érzékenyebbek, intelligensebbek, okosabbak, jobbak lesznek. Az oda befektetett pénz nem forintban fog megterülni, viszont generációk múlva a szemlélyiségekben fog megnyilatkozni a hatása. Az az ember, aki érzékeny, okos, intelligens, analizálni és integrálni tud, az majd egy magasabb nívón fogja a társadalmat építeni. Ott fog jelentkezni a most befektetett milliárd. De ezek eddig nem jutnak el, ezeknek csak a bankszámla fontos. Ők egy olyan vezethető, birka társadalmat építenek, amellyel le lehet nyeletni majd 2014-ben és 2018-ban a harmincezer forintos egyszeri juttatást. Nagyon messzire vezet ez az út, és bizony, a bölcsödében, az általános iskolában kell megállítani ezt a folyamatot. Ezen kívül kell egy olyan kormány, amelyik az érték mentén vezeti az országot, mert most olyan szociális válság van itt, hogy nem is csodálom, ha az embereket elsősorban az érdekli, hogy hogyan fizetik ki a vizitdíjat, a kórházi napidíjat, vagy a gyerekük tandíját, és nem érdekli őket, hogy a Magyar Rádió művészeti együtteseit leépítik. Sokan közülük életükben nem voltak koncerten, mert a rádió harmincöt csatornáján csak a beat zene ment meg a rockzene, a heavy-metal; azt se tudják, hogy mi marad ki az életük-ből. Johann Wolfgang Goethe-nek volt igaza, amikor azt mondta: az embereknek nem azt kell adni, amit kérnek, hanem amit kérniük kellene. *Bilkei Éva*

Fischer Ádám mégis távozik a Rádiózenekar éléről

„Az elmúlt időszak személyes tapasztalata alapján arra a következtetésre jutottam, hogy a Magyar Rádió zenei együttesinek vezetését nem tudom tovább vállalni közép- és hosszú távon.

Mint ismeretes, a Magyar Rádió zenei együttesei jelenleg rendkívül nehéz helyzetben vannak. Már csak ezért sem akarok azonnali hatállyal visszalépni a vezetésüktől, hanem egy év múlva. Ugyanakkor úgy gondolom, ezt már most illik és szükséges bejelenteni, hogy az illetékeseknek legyen idejük a távolabbi jövőt megtervezni.

Ez a visszalépés csak a főzeneigazgatói pozíciót érintené. Mint karmester szeretném továbbvinni az összes projek-

tünket, a tervezett külföldi turnékat, a Kodály-összkiadást, a Wagner-napokat 2013-ig, s azon túl is. Szeretném azt is leszögezni, hogy a Wagner-napok, különösen a tervezett Ring-sorozat a Magyar Rádió zenei együttesinek közreműködése nélkül nem megvalósíthatók.

Elhatározásomhoz az vezetett, hogy az elmúlt hónapokban – miután kineveztek a Magyar Állami Operaház főzeneigazgatójává – szembesültem azzal, amit egyébként sokan megjósoltak nekem: a két feladatot, az Opera és a Rádió főzeneigazgatását egyszerre nem tudom olyan lelkiismeretes és komolyan ellátni, mint ahogy azt mindkét művészegyüttes joggal elvárja és meg is érdemli.

Ha eddig néhány szakértő intő szava ellenére is azt hittem, hogy a két kihívásnak meg tudok felelni, akkor ennek oka elsősorban az az érzelmi kötődés, amely a Rádió zenekarához fűz.

A Rádió zenei együtteseit a mai magyar kultúra nagy kincsének tartom. Fontos volt és továbbra is fontos számomra, hogy erről mindenkit meggyőzzek, és elsősorban az illetékesekkel elfogadtassam, hogy a Rádió együttesinek megőrzése a mai formában az egész művelt Magyarország érdeke.”

Fischer Ádám

Budapest, 2007. november 26.